

Міхно Олександр Петрович,
канд. пед. наук, директор Педагогічного музею України
amihno@ukr.net

Міжнародна партнерська діяльність як провідний напрям роботи Педагогічного музею України

У статті висвітлено міжнародну діяльність Педагогічного музею України у 2017 р. — участь у міжнародних музейних виставкових проєктах, міжнародних музейних конференціях (симпозіумах) у інших країнах, організація міжнародних музейних заходів в Україні.

Ключові слова: міжнародна діяльність, Педагогічний музей України, виставкові проєкти, музейна конференція.

International partner activity as the leading direction of the Pedagogical Museum of Ukraine

The article covers the international activity of the Ukrainian Pedagogical Museum in 2017 - participation in international museum exhibition projects, international museum conferences (symposiums) in other countries, organization of international museum events in Ukraine.

Key words: international activity, Pedagogical Museum of Ukraine, exhibition projects, museum conference.

За умов інтенсивного формування громадянського суспільства в Україні міжнародне партнерство між музейними інституціями стає абсолютно необхідним. Музейні зібрання можуть слугувати дієвим позитивним засобом культурної дипломатії, зводячи містки між окремими людьми та цілими народами. Міжнародна діяльність є одним з провідних напрямів роботи будь-якого музею, що закріплено спеціальному розділі «Міжнародна діяльність музеїв» Закону України «Про музеї та музейну справу» (стаття 25).

Місія Педагогічного музею України — збереження, вивчення, комплектування фондів, наукова інтерпретація і презентація історії та сучасного стану української освіти та педагогічної думки. Відповідно до цієї місії, музей здійснює міжнародну партнерську діяльність з метою презентації та популяризації української педагогічної спадщини, представлення її як невід'ємної частини європейського освітнього процесу, активної інтеграції у світовий культурний простір. Ця діяльність практично реалізується у кількох напрямках: участі у міжнародних музейних виставках, участі науковців музею у музейних конференціях за кордоном, організації міжнародних музейних заходів в Україні. Розглянемо їх докладніше.

Новим напрямом міжнародної діяльності Педагогічного музею України є участь у міжнародних виставкових проєктах, в ході реалізації яких популяризуються фонди музею, а відтак покращується його імідж, встановлюються зв'язки з музеями-партнерами з різних країн. У 2017 р. музей вперше став учасником Міжнародної пересувної виставки «Шляхи освіти слов'янських народів» / «Paths of education in the Slavic world», яка

експонувалася у Словенському Шкільному музеї в Любляні (Slovenski šolski muzej) у січні-квітні 2017 р. [2]. Участь у виставці взяли 10 слов'янських країн: було представлено 7 національних музеїв освіти з Любляни (Словенія), Загреба (Хорватія), Белграда (Сербія), Києва (Україна), Габрово (Болгарія), Праги (Чехія) та Братислави (Словаччина), а також матеріали дослідників історії освіти з Росії, Боснії і Герцеговини та Чорногорії.

Кожен музей-учасник представив 24 фотографії (в електронному вигляді) з власних фондів з розгорнутими підписами рідною та англійською мовами в 6 тематичних розділах: 1) кроки в розвитку грамотності, 2) педагоги, вчителі, жінки-педагоги, 3) шкільні будівлі, 4) шкільні уроки, 5) шкільні підручники та педагогічна література, 6) навчальні посібники та шкільне обладнання.

Наприклад, розділ «Шкільні підручники та педагогічна література» було проілюстровано фотографіями обкладинок 4 видань з фондів Педагогічного музею України з відповідними експлікаціями українською та англійською мовами: «Буквар» Тараса Шевченка (1861), перший офіційний український педагогічний журнал «Світло» (1911), підручник «Алгебра» Миколи Чайковського (1925) та «Буквар» Лідії Дєполович (1954). Зауважимо, що підготовка самих експлікацій для міжнародної виставки — досить складний процес, який вимагає подання інформації у дуже сконцентрованому вигляді з урахуванням того, що іноземному відвідувачу імена українських педагогів та назви їхніх праць невідомі.

Міжнародна виставка «Шляхи освіти слов'янських народів» стала яскравим наочним підтвердженням того, що культура та ідентичність кожного слов'янського народу матеріалізується в артефактах презентованій в експозиції освітньої спадщини. Без сумніву, потенціал міжнародних виставок величезний. Створюючи зв'язки між різними культурами, вони сприяють взаємопорозумінню, а світова спільнота лише виграє у результаті співпраці між музеями по всьому світу. До того ж, міжнародні виставки працюють на світову популярність усіх країн-учасниць і підвищують імідж та впізнаваність кожного музею-учасника.

Ще один важливий напрям міжнародної діяльності Педагогічного музею України — участь у музейних конференціях, що відбуваються у інших країнах. У 2017 р. музей вперше взяв участь у 17-му Міжнародному симпозіумі музеїв історії освіти (офіційна назва — 17th International Symposium for School History Museums & Collections), який відбувся 5—8 липня 2017 р. у м. Дордрехті (Нідерланди) в Dutch national museum of education (Нідерландський національний музей історії освіти) [3]. Цей захід відбувається раз на два роки у різних країнах світу. Цьогоріч участь у симпозіумі взяли 15 країн: Австралія, Данія, Естонія, Італія, Латвія, Литва, Нігерія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Сербія, Словаччина, Словенія, Україна, Франція.

До програми симпозіуму було включено доповіді двох представників Педагогічного музею України. У своєму виступі директор музею Олександр Міхно розповів про останні виставкові проекти музею: виставки «Українська книга 1917—1921 рр.», «Писано власноруч» (рукописи українських педагогів Т. Лубенця, Б. Грінченка, С. Русової, В. Сухомлинського), «Фонотека: навчальний

вініл», а також про довготривалий виставковий проект, присвячений педагогічній спадщині Василя Сухомлинського.

Виступ старшого наукового співробітника Кіри Степанович про особливості роботи Педагогічного музею України з різними категоріями відвідувачів був, на наш погляд, одним із найвдалиших як зі змістовного, так і з формального боку, оскільки містив кілька атрактивних елементів. Спочатку це коротке відео про Педагогічний музей, далі — власне розповідь про реалізовані проекти — «Школу юного екскурсовода», «Школу музейної магії» та «Школу для музейників по роботі з особливими відвідувачами», а наприкінці виступу К. Степанович запросила присутніх виконати танок під українську народну дитячу гру-пісню «Ой на горі жито — сидить зайчик», яку сама й виконувала.

Особливо зацікавив європейських колег проект «Школа для музейників по роботі з особливими відвідувачами», оскільки він дає базові знання про різні порушення, а також інструментарій для роботи з ними. Випускники проекту вміють адаптовувати екскурсії, створювати окремі проекти та музейні заняття для особливої категорії відвідувачів. Музеї в Європі обладнані відповідно і доступні для цих людей. Але, як правило, співробітники музею для цих відвідувачів проводять стандартну екскурсію, завдання ж донести музейну інформацію до людини з особливими потребами лежить на особі, яка супроводжує цю людину, а не на співробітнику музею. Таким чином, розповідь про «Школу для музейників по роботі з особливими відвідувачами» викликала загальне схвалення і жваве обговорення.

Можемо констатувати, що третій день роботи симпозіуму був днем України і Педагогічного музею України. Наші виставкові і освітні проекти реалізовані на відповідному рівні й не лише абсолютно не поступаються зарубіжним, а й випереджують їх у різноманітності (тимчасові виставки, присвячені педагогічним персоналіям, і довготривалий проект-вшанування Василя Сухомлинського, різні освітні програми) та кількості (це особливо актуально, оскільки всі музеї історії освіти мають невеликий штат). Нашу увагу до педагогічних персоналій вважаємо перевагою і не маємо наміру скорочувати цей напрям роботи музею. Натомість у інших музеях історії освіти персоналії представлені дуже фрагментарно, основний акцент вони переносять на сам процес навчання. Переконані, що напрацювання Педагогічного музею України у висвітленні педагогічної спадщини окремих персоналій можуть стати в нагоді і колегам з інших профільних європейських музеїв.

Таким чином, участь Педагогічного музею України у 17 Міжнародному симпозіумі музеїв історії освіти — це беззаперечний успіх, що є наслідком систематичної наполегливої роботи всього колективу музею у всіх напрямках музейної діяльності. Україна і Педагогічний музей були представлені фаховій європейській спільноті на гідному рівні. Ми впевнилися у власних силах, зрозуміли, що рухаємося у руслі загальноєвропейських тенденцій, збагатилися новими ідеями.

Суттєвим напрямом міжнародної діяльності Педагогічного музею України є організація міжнародних музейних заходів спільно з українськими колегами. Так, у 2017 р. музей став співорганізатором XIII науково-практичної

конференції Європейської асоціації музеїв історії медицини / European Association of Museums for the History of Medical Sciences (EAMHMS), що відбулася 21—25 серпня в Києві у Національному музеї медицини України [1]. Тема конференції — «Програми для дітей та молоді у медичних та наукових музеях. Теоретичні та практичні аспекти». Колеги зі Швеції, Естонії, Литви, Нідерландів та Індії ознайомилися з досвідом українських музейників, а саме — з дитячими програмами Педагогічного музею України та Національного музею медицини України. В нашому музеї дитячі програми були представлені учасникам конференції у незвичайний спосіб, що передбачав залучення фольклорного колективу: науковий співробітник музею К. Степанович презентувала інтерактивну програму для дітей з особливими потребами у супроводі українських ігор та танців у виконанні гурту «Рожаниця».

Таким чином, міжнародна діяльність Педагогічного музею України у 2017 р. — це участь у міжнародних музейних виставкових проектах, міжнародних музейних конференціях (симпозіумах) у інших країнах, організація міжнародних музейних заходів в Україні. Ці напрями діяльності уже апробовано, їх ефективність доведено реальною участю співробітників музею у міжнародних заходах за кордоном. Перспективним напрямом міжнародної діяльності музею є співпраця з іноземними громадськими організаціями, зокрема з Польським інститутом у Києві та Гете-інститутом, у напрямі організації спільних виставок навчальної літератури (у фондах музею зберігається значна кількість книг німецькою та польською мовами), організація в Києві 19-го Міжнародного симпозіуму музеїв історії освіти у 2021 році, створення міжнародних музейних виставкових проектів в нашій країні на базі Педагогічного музею України та участь у грантових музейних проектах.

Джерела та література

1. Конференція Європейської асоціації музеїв історії медичних наук (EAMHMS) у Києві [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/39700>
2. Poti izobraževanja v slovanskem svetu / Paths of education in the Slavic world. Educational museums, pedagogues and historians discover the cultural development (ed. B. Šuštar), International travel exhibition, Ljubljana 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zzds.si/2017/01/05/poti-izobrazevanja-v-slovanskem-svetu-paths-of-education-in-the-slavic-world>
3. The 17th International Symposium for School History Museums & Collections in Dordrecht in July 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.onderwijsmuseum.nl/symposium-2017>